

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Sectio II. Propria quidditas & variæ diuisiones gratiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

mento libertatis, quod sæpè dixi magnum esse mysterium in doctrina S. Augustini.

Tertia. Ad tertiam nego sequi quod à nobis sit initium salutis, ex eo quod voluntas cum gratia liberè se determinet ad consensum: tunc enim verè à nobis esset initium salutis, si absque præueniente gratia, & cooperante posset aliquod opus à nobis elici quo gratiam aliquo modo mereremur. Catholici autem doctores qui asserunt voluntatem nihil posse mereri nisi excitatam & adiutam à gratia, certè non dicunt initium salutis esse à nobis, initium enim salutis est opus elicatum sine gratia.

SECTIO II.

Propria quidditas & variae diuisiones gratiae.

S. Thom. q. 110. 111.

Sic vindicata existentia gratiae aduersus oppositos Silli errores, sequitur ut proprius eius conceptus & vera proponatur definitio, primò gratiae in genere, secundò gratiae gratum facientis & gratis datae, tertio gratiae actualis & habitualis, quarto gratiae operantis & cooperantis, quod enim ulterius quæri posset propria quidditas & distinctio gratiae sufficientis & efficacis patebit ex dicendis sequenti disputatione.

S. I.

Quid sit gratia sumpta generatim.

EX ijs quæ dicta sunt initio primæ sectionis de significatione propria nominis (gratia) satis liquet de vero illius conceptu quem tamen ut apertius tradam.

Tres rationes dubitandi. Ratio dubitandi primò sit, quia, multa beneficia purè naturalia sunt gratiae per Christum, nam ad opera legis naturalis implenda necessaria est nobis gratia per Christum, sed ad illa opera non exigitur gratia supernaturalis ordinis, ut patet, ergo gratia non est semper donum supernaturale.

Secundò, non videtur etiam esse donum gratuitum, quia per opera bona meremur gratiam sanctificantem, imò & gratias actuales vteriores, quod autem ex merito datur gratis non datur.

Tertio, definitio propria gratiae non conuenit diuinis personis, nam gratia est creatum quiddam, sed tota Trinitas & praesertim persona Spiritus Sancti datur nobis ut sæpè dixi, ergo ad rationem gratiae non sufficit quod sit donum aliquod gratis homini datum.

Conclusio prima. Dico primò, gratiam vniuersim sumptam rectè definitur donum supernaturale gratis homini à Deo datum ex Christi meritis, pertinens aliquo modo ad æternam hominis salutem. In qua definitione generis locum tenet nomen (doni) seu beneficii gratis & beneuolè à Deo dati, gratia enim effusio quædam est diuini erga nos amoris, *Aperit videlicet manum & implet omnem animam benedictione*. Quæ benedictio est gratia Dei: reliquæ particulæ locum habent propriae differentiae, primò enim gratia est donum supernaturale vel secundum substantiam, vel secundum modum, semper enim est aliquid indebitum statui hominis naturali, vnde in pluribus sæpè concilijs definitum est quod beneficia quæ sequuntur creationem ad Christi gratiam non pertinent: *Etenim* (inquit Augustinus epist. 105.) *Christus non pro nullis ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est ut iustificarentur*, superat igitur omnis gratia omnem naturam, quia vel entitas eius est supernaturalis, vel quia datur aliquo modo, aliquo tempore, cum aliquibus circumstantiis in quibus nulla natura eam poterat tribuere. Vnde secundò donum illud quod est gratia datur intuitu

Tom. I.

meritorum Christi, cuius thesaurus proprius gratia est: *Benedixit enim nos omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo*. Illæ videlicet sunt diuitiæ salutis, ille fructus totius Crucis, & vulnere Saluatoris, & hinc etiam tertio gratia tale donum est, ut ad æternam hominis salutem aliquo modo spectet; eò enim spectant Christi labores omnes, eò Dei amor qui posuit nos in acquisitionem salutis, atque adeò habemus fructum nostrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam, & hæc ut vides, gratiae definitio conuenit tum internæ tum externæ gratiae: gratia interna donum est quod inhæret potentijs vel substantiæ ipsius animæ, cuiusmodi sunt illuminationes intellectus, complacentiæ voluntatis, &c. *Illuxerunt coruscationes tuae orbi terræ, vidit & commota est*: (inquit Regius propheta) externa gratia dicitur omne donum supernaturale gratuitum conficiens ad salutem, quod non inhæret homini, cuiusmodi sunt lex, Prædicationes, Doctrina, Sacramenta, occasiones benè operandi à Deo specialiter præparatae, remotiones occasionum peccandi, quæ omnia propriè appellantur gratiæ, sed nihilominus de sola nunc gratia interna loquimur de qua inter Theologos tota est controuersia.

Ad primam Respon. nullum donum purè naturale gratiam esse per Christum, quia omnis gratia prodit à Cruce Christi, & ad vitam ordinatur æternam, idè est supra naturam vel secundum substantiam & entitatem suam, vel secundum modum quo datur ut nuper dixi.

Ad secundam Respondeo concedendo quod per opera meremur gratiam, sed quia semper primum principium illius meriti non cadit sub merito, propterea, & ipsum gratia est, & ea quæ ab ipso prodeunt idem nomen habent.

Ad tertiam Respon. definitionem gratiae conuenire non solum donis creatis, sed etiam increatis; nam persona Spiritus Sancti vera gratia & donum est: imò idem etiam nomen conuenit toti Trinitati, quæ donatur nobis per gratiam, & est donata persona verbi substantialiter humanitati Christi, cui propterea dicitur data esse gratia substantialis.

S. II.

Quid sit gratia gratum faciens, & gratis data.

Dico secundò, gratia interna & inhærens homini rectè diuiditur in gratiam gratum facientem & gratiam gratis datam: gratia gratum faciens nominatur ab Augustino gratia iustificationis, diciturque illa quæ proximè ordinatur ad salutem & vtilitatem illius in quo est, quia videlicet illum iustificat vel formaliter vel efficienter. Gratia gratis data illa est quæ ordinatur ad salutem & vtilitatem aliorum, cuiusmodi sunt auxilia omnia supernaturalia quibus homo indiget ad alium instruendum & erudiendum de rebus diuinis. Cum enim (inquit S. Thomas q. 110. art. 1.) gratia hoc habeat quod reducat homines ad Deum, gratia illa per quam homo per se ipsum coniungitur Deo vocatur gratum faciens, illa per quam vnus homo alteri ad salutem cooperatur dicitur gratis data.

De gratijs autem gratis datis, quod videtur esse nomen duntaxat genericum gratiæ plenè agit sanctus Thomas *quæst. 110. art. 1. 4. & 5.* & interpretes ibi accuratissimè autem Suares *prolegomeno 3. de gratia c. 4. & 5.* cum quibus tria tantum annoto.

Primò, quod gratiæ istæ gratis datae rectè numeratæ sūt ab Apost. 1. ad Cor. c. 12. *sermo sciētiae, sermo sciētiae, fides, gratia sanitarū, operatio virtutū, prophetia,*

M m m 2 discretio

Soluuntur tres rationes dubitandi.

Secunda conclusio.

De gratiis
gratis da-
tis.

discretio spirituum, genera linguarum, interpretatio sermonum. Reddit autem rationem S. Thomas diuisionis huius factæ ab Apostolo, quia cum gratia gratis data illa sit per quam vnus homo cooperatur alteri ad salutem, quod efficere non potest interius mouendo, sed exterius duntaxat docendo & persuadendo, vt hoc rectè possit assequi tribus indiget, primum pertinet ad cognitionem dicendorum, secundum ad confirmationem eorum quæ dicit, tertium ad modum dicendi. Cognitio dicendorum vt perfecta sit requiritur vt illi qui docet principia eorum quæ docet certissima sint, quod est fidei proprium, est enim illa certitudo de rebus inuisibilibus: Deinde oportet vt ille Doctor rectè se habeat circa principales conclusiones scientiæ, id est vt discurrat per primarias causas obiecti de quo disserit, hæc est sapientia: Denique requiritur vt abunde t exemplis & cognoscat per effectus obiecta illa, quod pertinet ad scientiam quæ per notiora discurret: tunc ergo perfectus erit ille doctor, qui rectè credet fidei obiecta, rectèque de illis discurret tunc per causas primarias, tunc per effectus. Confirmatio eorum quæ sunt diuinitus reuelata sit per ea quæ sunt diuinæ virtuti propria, faciendo quod solus efficere potest Deus, siue spectent ad salutem corporum quæ appellatur gratia sanitatum, siue ordinetur ad solam manifestationem diuinæ potestatis, quæ dicitur operatio virtutum, vel etiam manifestando quæ solus cognoscere potest Deus, manifestando futura, vel absentia, quæ dicitur prophetia, vel manifestando secreta cordium quæ vocatur discretio spirituum. Facultas pronunciandi, attenditur vel quantum ad idioma in quo aliquis possit intelligi, vel quantum ad sensum eorum quæ sunt proferenda, primum appellantur genera linguarum, secundum dicitur interpretatio sermonum. Nouem ergo rectè ab Apostolo numerantur gratiæ gratis datæ: tametsi possunt etiam illæ plures esse, aliterque intelligi ac explicari, sed commoda videtur explicatio S. Thomæ.

An dentur
per mo-
dum habi-
tus.

Secundo, quod gratiæ istæ gratis datæ saltem omnes non dentur per modum habitus permanentis, sed sunt tantum auxilia quædam transeuntia collata ob varios illos effectus quos commemorabam, probabile autem videtur quod ait Bellarminus l. 1. de Gratia cap. 10. quod ex enumeratis illis nouem quinque sint habitus, sapientia, scientia, fides, genera linguarum, & interpretationes sermonum, reliquæ motiones sint transeuntæ tantum, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia & discretio spirituum.

Tertio, gratiæ istæ omnes gratis datæ quantæcunque sint ignobiliores tamen sunt minima gratiæ inhærente quod demonstrat S. Thomas art. 5. & pronunciauit Apostolus qui enumeratis loco citato donis istis gratuitis; Veruntamen (inquit) excellentiorem viam vobis demonstro vbi agit de charitate. Sancti Thomæ autem ratio est, Quia semper finis potior est eis quæ sunt ad finem, gratia gratum faciens quæ coniungit hominem cum Deo, finis est respectu gratiarum gratis datarum quæ sunt media quibus disponimur ad coniunctionem cum Deo. Deinde id quo efficimur obiectum amabile Deo & dignum æterna vita, præstantius est eo quo non efficimur, per gratiam inhærentem constituimur vel formaliter vel effectiue amici Dei, iusti & hæredes vitæ æternæ, ergo præstantior est gratia gratum faciens etiam minima, maximis gratijs gratis datis.

S. III.

Quid sit gratia actualis, & habitualis.

Dico tertio, rectè à Theologis diuidi gratiam in habitualem & actualem: habitualis illa est quæ hominem in quo est, & in quo permanet formaliter reddit sanctum, Dei amicum, Dei filium, & hæredem secundum spem vitæ æternæ. De qua dicitur plenissime disp. 3. gratia verò actualis est auxilium internum supernaturale transeunt per impressum intellectui & voluntati hominis, vt sit principium boni operis quo acquiritur iustitia. Dicitur (auxilium) quia ordinatur ad opus potentie insufficientis ad illud eliciendum: est (internum) homini, non enim est externa solam proposito facta per doctrinam, & legem, vel exempla: est (vitale) cum sit cognitio & amor: est (supernaturale) quia supra omnem subiecti exigentiam efficitur immediate à Deo: aliquando autem est supernaturale secundum substantiam, aliquando secundum modum: secundum substantiam quando actus sunt entitatiue supernaturales: secundum modum quando actus sunt quidem naturales, sed ita difficiles vt per vires naturæ corruptæ nequeant elici: est (transiens) cum sit actus, & immediate tendat ad actum bonum, inuitando scilicet ad eum eliciendum, vel in eius effectione voluntatem insufficientem iuuando.

Ex quibus constat quomodo differant gratia hæc actualis ab habituali: Primo enim differunt subiecto, cum gratia habitualis sit in substantia ipsius animæ quam sanctificat: actualis autem est in intellectu & voluntate, si tamen istæ potentie differunt ab anima. Secundo differunt causalitate, quia gratia habitualis est formale principium se ipso causans iustitiam: actualis autem est principium effectuum operis boni. Tertio differunt duratione, gratia enim habitualis informat permanentem animam & durat quandiu non expellitur per peccatum, actualis autem est transiens cum consistat in motibus quibusdam subitaneis voluntatis & intellectus. Quarto differunt principijs, nam habitualis non producit physicè nisi à solo Deo, moraliter autem ab opere bono: actualis autem quamuis sæpius detur gratis, nunquam tamen à solo Deo producit immediate, cum enim illa sit actus vitalis intellectus & voluntatis necessarium semper est vt potentia vitalis ad illum concurrat, quamuis aliqua gratia sit ad quam potentia vitalis non concurrat deliberatè.

S. IV.

Quid sit gratia operans, gratia excitans, gratia præueniens.

Dico quarto, gratiam actualem rectè diuidi ab omnibus Theologis in operantem, & cooperantem: gratia operans est auxilium illud actuale quod Deus operatur in nobis sine nobis liberè consentientibus, vt per illud voluntatem excitet, & inuitet ad liberè consentiendum, gratia cooperans est illud auxilium speciale quo Deus actu concurret cum voluntate ad liberum consensum. Quæ diuisio desumpta est ex Augustino qui eam innumeris in locis indicat: v. g. l. 2. contra duas epistolæ Pelagij c. 8. Multa in homine bona sunt quæ non facit homo, nulla verò facit homo bona, quæ non præstet Deus vt faciat homo: & l. de gratia & libero arbitrio, vt velimus sine nobis operatur, cum autem volumus & sic volumus vt faciamus nobiscum operatur, & ibidem ipse vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens, cooperando perficit, quod operando incipit.

Gratia

Gratia igitur operans est actualis illud auxilium, id est sancta cogitatio, & motus voluntatis indeliberatus & subitus quo inuitamur ad bonum, id est quo placere incipit bonum, dicitur fieri à Deo sine nobis hac gratia, tamen producat eam physice potentia vitalis, sed indeliberatè, ideoque appellatur operans, vel melius diceretur operata, quia illud solum humano modo nos operamur, quod liberè operamur. Deinde proprium huius gratiæ officium est inuitare ac allicere ad bonum, suadere consensum liberum terrendo, monendo, incitando, exhortando interius voluntatem: *Que* (ut ait Prosper lib. 2. de vocat. gentium c. 9.) *ad hoc prædicitur est excitata prædicitur ut diuino in se cooperetur, & incipiat exercere ad meritum quod superno semine concepit ad studium.*

Habet autem ista gratia etiam plura nomina, dicitur enim excitans, quia fungitur munere alicuius qui à somno alium excitat iuxta illud Apocalypsi. 3. *Ego sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam, &c.* dicitur (præueniens), quia omnem præcedit actum voluntatis liberum, *Nolentem enim*, (inquit Augustinus in Enchiridio c. 32.) *præuenit ut velit, nolentem subsequitur ne frustra velit*: Dicitur etiam vocatio inspiratio voluntatis preparatio, tactus cordis, sic enim aiunt Africani Patres epist. ad Zozyum: *Ideo, utique preparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum tangit corda fidelium.*

Ab hac igitur gratia totus sine dubio incipit ordo iustificationis & electionis, quos vocauit hos & iustificauit, ut rectè disserit Suarez lib. 3. de Gratia à c. 2. ad 13. rectèque S. Thomas q. 111. art. 3. quinque ponit effectus huius gratiæ, sanare animam, bonum velle, bonum operari, in bono perseuerare, ad gloriam peruenire: Imò gratiæ huius opera sunt omnes virtutes, omnes boni actus, omnia merita omnes coronæ.

His ita obseruatis magis quam disputatis, circa definitionem tamen traditam gratiæ operantis non omnes conueniunt. Primò enim Thomistæ negant illam consistere in sola cognitione intellectus, & complacentia voluntatis, sed in qualitate aliqua innominata mouente voluntatem per modum principij actiui, & determinante illam ad consensum. Secundò Gregorius vult illam gratiam esse applicationem aliquam voluntatis factam à Deo, & posteriorem cognitione illa & complacentia. Tertiò Durandus, Driedo, Ruardus, Soto volunt gratiam operantem non esse nisi motum voluntatis circa finem: alios omnes actus esse gratiam adiuantem. Quartò alij plures cum Vega putant gratiam operantem à solo Deo fieri nihil operante potentia vitali: Quintò volunt alij non pauci gratiam operantem non esse nisi cognitionem nouam impressam intellectui.

Ratio verò dubitandi primò est, quia, si solus Deus gratiam in nobis non efficit excitantem, sequitur quod totius conuersionis Deus non est author, & quod illa non magis tribuenda est Deo quam homini: quod tamen late reprobat Augustinus in Enchiridio c. 32. ex loco illo Apostoli non est volentis neque currentis, &c. *Aliter enim* (inquit) *præstat ut velimus, aliter verò quod voluerimus: ut velimus enim suum esse vult & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo, quod autem voluerimus solus præstat, id est possè bene agere, & semper beate vivere.*

Secundò, videtur quòd gratia operans non est actus duntaxat aliquis intellectus & voluntatis, quia vnus actus voluntatis non causat alium actum voluntatis, sed gratia operans causat effectiue conuersionem & consensum voluntatis, ergo gratia operans non est actus aliquis voluntatis. Deinde ille actus vel est naturalis, & sic non est gratia, vel est supernaturalis, &

sic non est prior actu fidei ante quem nulla est in nobis cognitio supernaturalis.

Tertiò tota gratia operans explicari solet à Patribus per solam illuminationem intellectus sine vlla facta mentione actus voluntatis verbi grat. Augustinus l. de spiritu & littera c. 34. *Visum suum agitur Deus ut velimus & ut credamus*, lib. 1. de peccatorum meritis, *audir quippe homo vel hominem vel Angelum, sed ut sentiat & cognoscat verum esse quod dicitur, illo lumine mens eius intus aspergitur quod etiam in tenebris lucet*: Prosper lib. 2. de vocat. gentium c. 9. *Gratia Dei principaliter præminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis dando intellectum inspirando consilium.* Confirmari potest, quia posito lumine in intellectu connaturaliter sequitur affectus in voluntate, non igitur opus est ut affectum illum infundat Deus.

Ad primam Respond. gratiam operantem produci quidem à Deo in nobis absque vilo consensu libero, sed intellectum tamen & voluntatem causas esse partiales illius gratiæ, quæ ut sæpè dixi aliud esse non potest quàm actus vitalis alioqui neque dormientem excitaret neque inuitaret ad consensum, hoc enim fieri non potest nisi ostendendo nouum aliquod bonum. Verum est autem quod solus Deus conuersionis totius author est propter excitationem istam præuenientem, quia nihil tribui homini debet, quod illè humano modo id est non liberè operatur, soli ergo Deo tota tribuitur conuersio quia solus liberum excitat arbitrium, & volenti cooperatur, sic enim citato loco Enchiridij Apostolum excitat Augustinus dicentem non est volentis: *Et totum* (inquit) *Deo datur, qui voluntatem hominis bonam, & præparat adiuvandam, & adiuvat præparatam*, cum ergo addit, quod autem voluerimus solus præstat, non intelligitur de gratia excitante, sed de præmio consequente conuersionem quasi dicat id autem bonum quod volumus, nempe iustificari, & beatum esse, ipse solus facit.

Ad secundam Resp. gratiam excitantem influere in consensum voluntatis non physice, sed moraliter non est autem impossibile ut vnus actus vitalis influat in alium actum ut causa moralis. Ille verò actus quando præcedit actum supernaturalem, est supernaturalis secundum substantiam ante actum fidei potest esse in nobis iudicium practicum supernaturale de honestate credendi quod pertinet ad gratiam excitantem: quando autem gratia inuitat ad actum naturalem qualis est victoria alicuius tentationis, tunc est supernaturalis secundum modum, quia Deus illam dando immutat communem cursum causarum naturalium, qui si non mutaretur non existeret talis gratia.

Ad tertiam Resp. gratiam excitantem non consistere in sola illuminatione intellectus, quam fortasse non est ita certum reiectam esse à Pelagio (ut notabam olim,) sed includere vtrumque illum actum, vnus aperit quod latebat, alter suave facit quod non delectabat, imò & includere motus phantasiæ infusos & appetitui.

Primò enim aperta hæc est doctrina S. Augustini. v. gr. l. de Gratia Christi cap. 12. *Qua gratia* (inquit) *agitur non solum ut facienda nouerimus, sed etiam ut cognita faciamus, nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus, & cap. 13. Hæc gratia si doctrina dicenda est, certè sic dicatur, ut alius & interius eam Deus cum ineffabili suauitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum suum ministrat occultius, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam imperat charitatem, sic enim docet eos Deus, qui secundum propositum vocati sunt, simul donans, & quid*

M M m 3 agant

Tertia.

Solutio prima.

Secunda.

Tertia.

Varia authorum sententia.

Ratio prima dubitandi.

Secunda.

agant scire, & quod sciunt agere, & libro secundo de peccatorum meritis cap. 17. duo illa commendat genera gratiæ, quibus efficitur ut bonum sciamus, & suauiter faciamus, contra duplicem naturæ corruptelam ignorantiam & infirmitatem, & cap. 19. certam scientiam & victricem delectationem commendat, ut cognoscant non à se ipsis, sed ab illo esse sibi lucem, quæ illuminentur tenebræ eorum, & suauitatem quæ det fructum terra eorum. Secundò Augustinum sequutus est Prosper carmine de ingratia, *Non hoc consilio tantum, hortatūque benigno, suadens atque docens, quasi normam legis haberet gratia, sed mutans intus mentem atque reformans, vāque nouum ex fructu fingens virtute creandi*: & rursus, *at verò omnipotens hominem cum gratia saluat, ipsa suum consummet opus*, &c. Deus ergo sepultos suscitavit, & soluit peccati compede victos, ille ex iniustis iustos facit, indit amorem quo redamatur amans, & amor quem consertit ipse est. Denique à priori ratio esse potest, quia posita in intellectu cognitione obiecti boni, non potest voluntas amare bonum supernaturaliter & libere, nisi supernaturaliter in eo sibi complaceat: complacentia verò illa supernaturalis immediatè debet esse à Deo: posita ergo cognitione etiam supernaturali sequitur amor naturalis tantum, nisi voluntas ad amorem supernaturalem à Deo eleuetur.

§. V.

Quid sit gratia cooperans, adiuuans, comitans.

Hæc videlicet omnia sunt synonyma, & significant gratiam illam quæ physice concurrat ad actuale consensum, ad quem gratia excitans inuitauerat; est autem difficile dicere quid illa sit. Prima enim & communissima sententia docet quod gratia cooperans est ipsa Dei omnipotentia creatæ voluntati assistens, & parata præbere illi concursum indubitum ad consensum. Secunda quod gratia illa, est eadem entitas gratiæ operantis, quæ prout voluntatem inuitauit ad bonum, est gratia operans & præueniens, quatenus autem physice, cum illa causat consensum, est gratia cooperans. Tertia sententia ponit qualitatem aliquam physicam, quæ in hominibus nondum iustis sit transiens, in iis autem qui iam habent gratiam, sanctificantem negant esse necessariam gratiam cooperantem distinctam ab habitibus supernaturalibus, volunt enim illam esse gratiam.

Ratio ergo dubitandi esse primò potest, quia quando habitus supernaturalis est in aliqua potentia, nulla præterea requiritur gratia cooperans, quia tunc nulla necessaria est gratia cooperans physice producens consensum, quando potentia connaturaliter potest producere consensum; sed habitus supernaturalis est actus primus dans potentiæ facultatem operandi connaturaliter: ergo nulla gratia cooperans necessaria est, quando habitus sunt in potentiis simul cum gratia sanctificante.

Secundò, gratia cooperans non videtur esse aliquid distinctum ab omnipotentia Dei parata præbere concursum voluntati ad consensum, Deus enim assistens potest facere per se ipsam totum illud quod faceret per principium quod ipse infunderet. Imò actus vnius potentiæ non concurrat physice ad productionem actuum alterius potentiæ, verbi gratiæ, cognitio intellectus non concurrat physice ad actus voluntatis, neque vnus actus voluntatis physice alium producit, ut olim dixi.

Tertiò, si ponitur gratia cooperans præter gratiam operantem, dabitur etiam gratia subsequens præter gratiam comitantem quod tamen communiter non admittitur.

Dico quindò, certum est debere gratiam cooperantem esse aliquo modo distinctam à gratia operante, estque valde probabile quod gratia cooperans est ipsa Dei omnipotentia parata dare concursum supernaturalem ad consensum ad quem inuitauit gratia excitans: quamvis verius omnino videatur gratiam cooperantem esse ipsam entitatem gratiæ excitantis, quæ quatenus inuitat ad consensum est gratia operans, quatenus autem eleuatur à Deo ut cum voluntate producat consensum est gratia cooperans.

Primam partem communiter Theologi omnes approbant ut latè probat Suarez lib. 3. de Gratia cap. 13. quia scilicet gratiam utramque operantem & cooperantem distinctius proponunt Augustinus & alij Patres, ac Concilia dum semper totam conuersionem tribuunt Deo qui voluntatem hominis & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam, debet enim homo & ad bonam inuitari operationem, & in ea elicienda iuari, cum ad utrumque impotens sit: videtur autem non esse probabile quod ait Suarez ibidem cap. 16 num. 7. quod licet ad actus supernaturales exigatur gratia physice adiuuans, illa tamen non requiritur ad actus naturales ad quos requiritur gratia excitans, contrarium enim videtur verius eo quod concilia gratiæ operanti, semper adiungant cooperantem.

Secundam partem quæ asserit gratiam operantem esse posse ipsam Dei omnipotentiam, tenent recentiores plurimi cum Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 4. & lib. 3. de gratia cap. 18. & 19. Probantes gratiam hanc non esse actum aliquem primum animæ inhaerentem, sed esse ipsum Spiritum Sanctum immediatè concurrentem ad consensum voluntatis, non enim inquitur est sola gratia excitans aut motio præuia, ergo est ipse Spiritus Sanctus. Quod est sanè propter rationes supra tactas in ratione dubitandi.

Tertia tamen pars longè videtur verior cum Valseque disp. 185. cap. 9. Lessio & alii, quod gratia cooperans neque sit solus habitus, neque sola omnipotentia Dei, sed ipsa entitas gratiæ operantis.

Ratio autem est, quia certum est ex doctrina Conciliorum contra Pelagianos, gratiam adiuuantem non esse minus internam homini, quàm gratiam operantem sicut enim Concilia exigunt actum aliquem primum per quem excitemur etiam distinctum ab habitu, sic exigunt actum aliquem quo adiuuemur, & sicut se habet gratia excitans ad causandum moraliter consensum, sic se habet gratia comitans ad causandum illum physice: sed est de fide quod gratia excitans, nec est solus habitus, nec sola omnipotentia extrinsecè assistens, ergo neutrum eorum est gratia comitans. Maior probari posset ex variis Augustini testimoniis, vnum nunc satis sit Tridentinum sess. 6. cap. 5. vbi ait hominem moueri à Deo, ut per eius excitantem, & adiuuantem gratiam, & iustitiam se disponat: Vnde argumentor efficaciter nulla ratio probare potest gratiam excitantem esse principium internum operis boni saltem moraliter influens, quæ non probet idem de gratia operante; si enim dicatur habitus Fidei esse gratia cooperans, certè poterit etiam ille idem esse gratia excitans ad actum Fidei supposita externa prædicatione, vel recordatione mysteriorum. Quod idem dici etiam poterit de sola Dei omnipotentia extrinsecè assistente.

A priori ergo ratio esse potest quia ut creata potentia operetur connaturaliter, Deus solet illam eleuare per aliquid intrinsecum & inhaerens, sola ergo Dei assistentia non sufficit ad gratiam adiuuantem aut operantem. Et ex Conciliis constat quod gratia excitans non est solus habitus, quod idem eodem iure dici debet de gratia cooperante. Vnde.

Ad primam Resp. quod habitus sublata gratia tunc operante

Gratiæ cooperantis multiplex acceptio.

Ratio prima dubitandi.

Secunda.

Tertia.

Conclusio triplicata.

Probatum primapars.

Probatum secundapars.

Probatum tertiapars.

Authenticum Conciliorum.

Ratione.

Solutio.

ratio prima dubitandi.

operante tunc cooperante non dat operari connaturaliter, quia non est principium internum completum, ut constat ex doctrina Conciliorum & Patrum.

Secunda. Ad secundam Resp. Deum posse quidem per se ipsum absolute facere, quod facere potest per causas secundas, sed non posse facere illud connaturaliter, nisi eleuando potentiam per aliquid intrinsecum, aliqui hoc argumento probaretur nec dari gratiam operantem. Verum est quod naturaliter actus vnius potentiae non potest esse principium actuum eiusdem, vel alterius potentiae, supernaturaliter autem potest. Tunc enim obedientialiter & instrumentaliter vnus actus alterum producit, in quo nullum video inconueniens.

Tertia. Ad tertiam Resp. multos esse Theologos qui gratiam comitantem plane confundunt cum gratia subsequente, sed verius tamen ab aliis distingui vtramque gratiam, ita ut gratia cooperans dicatur illa quae nobiscum operatur consensum voluntatis: subsequens quae illum consensum subsequitur, praebendo occasionem & opportunitatem boni operis quod voluntas efficere decreuit, vel certe efficiendo ut voluntas in illo desiderio usque ad finem perseveret. De priori effectu dixit Augustinus in Enchir. cap. 32. *Nolentem praeuenit ut velit, volentem subsequitur ne frustra velit.* De altero effectu idem Augustinus lib. de natura & gratia cap. 31. *Praeuenit ut vocemur, subsequitur ut glorificemur, praeuenit ut pie viuamus, subsequitur ut cum illo semper viuamus.* Fulgentius lib. de Incarnatione & gratia cap. 11. *Praeuenit impium ut fiat iustus, subsequitur iustum ne fiat impius, praeuenit electum ut surgat, subsequitur electum ne cadat.*

DISPUTATIO II.

De praeceptis proprietatibus gratiae actualis per Christum Salvatorem.

Scilicet constituta & obiter tantum explicata tunc existentia tunc essentia gratiae praesertim actualis de qua sola nobis sermo nunc est, sequuntur tres illius eximiae proprietates in quibus tota eius dignitas, & maiestas se probat. Prima est summa illius necessitas ad elicienda opera bona, & ad vitanda peccata. Secunda est sufficientia gratiae. Tertia est eius mirabilis efficacia.

QUESTIO I.

De Necessitate Gratiae Christi.

S. Thomas quaest. 109.

Necessitas gratiae.

Hæc est celeberrima controuersia quæ post exortam in Ecclesia hæresim Pelagij tantâ contentione defensa est à fidelibus: quid nimirum sine speciali auxilio gratiae cognoscere, velle, agere homo possit, quod ut tradam plenissimè sex mihi videntur dicenda, Primò, qualis sit necessitas gratiae ad cognoscendum verum. Secundò, necessitas gratiae ad opera bona supernaturalia. Tertiò, necessitas gratiae ad opera naturalia moraliter bona difficiliora. Quartò, necessitas gratiae ad opera naturalia facillima. Quintò necessitas gratiae habitualis & fidei ad quælibet bona opera elicienda. Sextò necessitas eiusdem gratiae & priuilegij specialis ad vitanda omnia peccata tunc mortalia tunc venialia.

SECTIO I.

De Necessitate Gratiae Christi ad cognoscendum verum.

S. Thom. art. 1.

Certum est primò veritates alias esse naturales, alias supernaturales: naturales eæ appellantur, quæ cognosci possunt sine speciali reuelatione: supernaturales illæ ad quarum cognitionem necessaria est specialis Dei reuelatio. Rursum autem veritas naturalis alia est speculatiua quæ de se non ordinatur ad mouendam & dirigendam voluntatem in opere bono, alia est practica & moralis quæ de se ordinatur ad excitandum bonum affectum in voluntate, siue illa sit vniuersalis ut cum dicitur parentes debere honorari, siue sit particularis, verbi gratiâ, honorari debere patrem hic & nunc. Denique veritas moralis particularis quædam est sufficiens duntaxat ad mouendum affectum, quia licet illum possit mouere, non tamen mouet: quædam non est tantum sufficiens sed etiam congrua, quia non illum duntaxat potest mouere, sed etiam mouet.

Veritatis multiplex acceptio.

Certum est secundò, auxilium gratiæ quod dici potest necessarium ad cognitionem veritatum naturalium, non posse dici esse auxilium supernaturale secundum substantiam, cum actus sit purè naturalis: sed neque dici potest esse solum concursus generalis, quem certum est requiri ad omnem omnino actum: igitur necesse est ut illud non sit aliud quam speciale quoddam adiutorium, quod in sua quidem entitate naturalis tantum sit ordinis, sed fiat tamen præter cursum ordinarium causarum qui sequitur creationem, ita ut illud non existeret nisi Deus mutaret ordinem naturæ primò constitutum, ut homini egenti, propter merita Christi opitularetur: si enim sine huiusmodi speciali auxilio non potest homo cognoscere veritates naturales tunc ad cognoscendum verum necessaria erit gratia per Christum.

Supernaturale secundum substantiam.

Duplex ergo potest esse dubitatio, prima de necessitate illius gratiæ ad cognoscenda vera naturalia, Secunda de necessitate gratiæ ad cognoscendas & credendas veritates Fidei.

S. I.

Verum ad cognoscendas veritates naturales Gratia Christi sit necessaria.

Loquor de veritatibus tunc speculatiuis, tunc moralibus, non tantum singulis, sed etiam omnibus, vtrum videlicet absque speciali Dei adiutorio cum solo Dei concursu ordinario, & supposito cursu naturali causarum, possit homo in statu naturæ lapsæ cognoscere aliquas, vel etiam omnes veritates praesertim practicas quæ idoneæ sunt ad mouendum affectum.

Ratio dubitandi esse potest primò, quia ex Scripturis & Conciliis habetur quod omnis scientia donum est Dei: Psalm. 93. *Qui docet hominem scientiam,* quod ex testimonio argumentatur Concilium Milenitanum c. 4. vbi probat vtrumque Dei donum esse, & scire quid agere debeamus & diligere ut agamus, imò etiam donum Dei testatur esse scientiam illam quæ inflat idem indicatur lib. 2. Paralip. c. 20. *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te.* Et aperte Apostolus 2. ad Corinthios 3. *Non quod sufficientes sumus cogitare ex nobis, quasi ex nobis: quem locum eleganter expendit Concilium Arafricanum 2. Canone 7. & cap. 9, aperte docet diuini esse muneris cum rectè cogitamus,*

Ratio prima dubitandi.